

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI ZEMĚPISNÉ

ROČNÍK 1971 • ČÍSLO 3 • SVAZEK 76

JAROMÍR KORČÁK

PŘÍSPĚVEK ČESKÝCH GEOGRAFŮ K ROZVOJI SOCIALISTICKÉ EKONOMIKY

Historické 50. výročí založení KSČ je zvláštní příležitostí k tomu, abychom si připomenuli, jak se naše geografie podílela na přípravách a budování socialistického státu — jak totiž přispívala k rozvoji jeho ekonomiky. Především však vzpomeneme těch našich geografů, kteří již před válkou cílevědomě a s nadšením připravovali socialistickou budoucnost a byli už tehdy členy komunistické strany. Nebyli mezi nimi universitní geografové, mezi těmi najdeme nanejvýš jenom pokrokové liberály.

Pokrokovým liberálem byl především zakladatel naší hospodářské geografie, V. Dvorský, který již r. 1917 požadoval pro budoucí československý stát socializaci výrobních prostředků. V jednom svém článku v časopise „Národ“ (I — 455) napsal: „Je potřebí, aby výrobní prostředky byly odňaty neodpovědné dispozici jednotlivců a jejich skupin. Socialisaci a zvědečtění veřejných poměrů provedeme snadněji, budeme-li na svém území rozhodovat sami, bez Němců a Maďarů, neboť máme jen málo příslušníků ve šlechtě, vysoké hierarchii a plutokracii; na osudu těchto společenských tříd nemáme zájmu.“ Dvorského požadavek socializace nevyplýval tedy z marxistického stanoviska, ale z úzkého zájmu národně politického. Aktivněji se pokrokové politiky účastnil V. Dědina, zvláště dokud byl ještě středoškolským profesorem na Moravě, kde horlivě podporoval Masarykovu stranu lidově pokrokovou. Ve straně sociální demokratické byl před válkou z universitních geografů organizován pouze V. J. Novák.

Daleko významnějšími stoupenci socialismu byli dva zeměpisce působící na škole měšťanské. Ti neváhali vstoupit do komunistické strany již před válkou, zaujali v ní důležité postavení a pracovali pro ni i v těžkých podmínkách ilegality. Byli to L. Hanus a M. Drástová a těm tu věnujeme zvláštní pozornost.

Ladislav Hanus se narodil jako syn sedláře v Poličce v r. 1890, kde vystudoval učitelský ústav. Nejříve působil na různých školách na Moravě, naposledy v Ivančicích v Brně. V letech dvacátých se dostal do Prahy, kde učil až do okupace na měšťanské škole v Nuslích. Patřil k prvním členům KSČ a k hlavním funkcionářům Socialistického sdružení učitelů (jehož členy byli i sociální demokraté) a pozdější Učitelské unie. Hanusovy organizační schopnosti a politická vyspělost se uplatnily vynikajícím způsobem již na celostátním učitelském sjezdu v r. 1920. Protektorem sjezdu byl sám prezident republiky, který na něm měl i krátký projev, jenž zakončil známou výzvou, že „vyspělá škola se musí stát tím, čím kdysi byl kostel“. Jinak však varoval před přílišným idealismem učitelů, jenž bývá doprovázen zklamáním. Ale Hanus, který byl na sjezdu hlavním řečníkem mladé generace, se nedal tím ovlivnit. Se zanícením proklamoval pokrokové požadavky českého učitelstva, především socializaci vzdělání, odcírkevňení školy, školskou samosprávu s rodičovským sdružením a postup občanské výchovy od ideje národní k ideji všelijaké.

L. Hanus působil také jako odborář i jako organizátor pedagogických zájezdů do Sovětského svazu, který poprvé navštívil již v r. 1924; působil i jako novinář a jako redaktor dětského časopisu „ROJ“, do něhož přispíval i Julius Fučík. Psal o pokusné diferencované škole, organizoval v nuselské škole národohospodářský seminář a v letech 1933 a 1944 vydal s M. Drástovou v nakladatelství „Unie“ osmidílnou učebnici pro měšťanské a střední školy: „Pracovní kniha zeměpisu“. K tomuto pozoruhodnému dílu se ještě vrátíme.

Za okupace pracoval Hanus v ilegálním odboji, poskytoval útulek pronásledovaným, m. j. také Juliu Fučíkovi, podporoval rodiny zatčených. Počátkem r. 1943 byl zatčen gestapem i s rodinou. Při výsleších se choval statečně a nezradil zásady komunistické konspirace. Nakrátko byl vězněn v tereziánské Malé pevnosti a rakouském Mauthausenu, kde brzy onemocněl, a v dubnu 1943 byl ubit surovým „blokáčem“. Nuselská škola nese Hanusovo jméno.

Jeho spolupracovnice Marie Drástová se narodila 1897 jako dcera rolníka ve Žďáru u Protivína. Absolvovala učitelský ústav v Českých Budějovicích, tedy v prostředí národnostních bojů. Jako učitelka působila zprvu v Bělé pod Bezdězem a po vykonání odborných zkoušek z češtiny, zeměpisu a dějepisu na měšťanské škole v Praze. Zde absolvovala Vysokou školu pedagogickou, z jejichž profesorů na ni nejvíce působili Zd. Nejedlý, O. Chlup a V. Příhoda. V r. 1929 přešla na pokusnou diferencní školu v Nuslích, kde spolupracovala s L. Hanusem na „Pracovních knihách zeměpisu“. Poměrně hodně cestovala, v r. 1935 navštívila Sovětský svaz.

Za okupace pracovala v protifašistickém odboji, kolportovala ilegální Rudé právo přechovávala pronásledované soudruhy i uprchlíky z Německa, podporovala rodiny zatčených; v jejím bytě se scházel kroužek ruštiny vedený soudružkou Ludickou. Počátkem r. 1943 byla i Drástová zatčena a vězněna v koncentračním táboře Ravensbrück až do konce války. Po osvobození byla jmenována zemskou školní inspektorkou, aktualizovala tehdejší učebnice zeměpisu a sama sepsala nové, podle nichž se učilo až do r. 1953. V tomto roce přešla jako ústřední inspektorka na ministerstvo školství, kde působila do r. 1958. Na odpočinek odcházela s titulem Zasloužilá školská pracovnice a s vyznamenáním Řádu práce. Zemřela teprve nedávno, a to 22. září 1970.

O společném díle těchto dvou vynikajících komunistů, o citované učebnici „Pracovní kniha zeměpisu“ se ještě zmíníme podrobněji. Má celkem asi 850 stran a její obsah je rozdělen do 8 částí: 1. Svět a Evropa; 2. Československá republika — náš domov; 3. Přírodní oblasti světa; 4. Díly světa; 5. Evropský jih, sever, západ, a východ; 6. Střední Evropa; 7. Hospodářský zeměpis — zemědělství; 8. Hospodářský zeměpis — průmysl a obchod. Všechny svazky jsou bohatě ilustrovány a doplněny přehlednými mapkami a kartogramy; nechybějí ani statistické diagramy. Na konci každého oddílu je stručné shrnutí látky, několik kontrolních otázek a jsou uvedeny nejpřístupnější populární vědecké spisy týkající se probírané látky, často i spisy beletristické, jestliže vynikajícím způsobem líčí životní prostředí; pak se příslušné partie někdy i doslova citují. Od dohavadních učebnic se liší také novým, převážně ekonomickým pojetím a prostým způsobem vyjadřování. Stojí za to, abychom toto pozoruhodné dílo poněkud přiblížili našim čtenářům, a proto z něj citujeme tři pasáže. První je z úvodu k celému dílu, druhá z úvodu k 2. svazku a třetí z úvodu k 8. svazku.

1. „Tato kniha vás provede po celé Zemi. Bude vás zajímat rozmanitý život lidí v rozličných krajinách. Budete se ptát, proč tomu tak je. Odpovědi na tuto otázku jsou důležité, neboť vám dávají správný názor o okolním světě, uprostřed něhož žijete.“

„Poznáte, jak si zemi zobrazujeme. I to má pro vás význam. Bez plánu nelze stavět dům. Kdybyste cestovali v neznámé krajině, potřebovali byste mapu. Mapa vám mnoho poví, dovedete-li v ní čísti. Je to nejvěrnější obraz krajiny.“

„Poučení o veškeré zemi se vám hodí, budete-li pracovat na poli jako zemědělci nebo stavět silnice, upravovat řeky — nebo budete-li v zaměstnání v dílnách, továrnách, dolech, na poštách, na železnicích nebo v kancelářích. Všichni budete potřebovat znalosti o podnebí, zvláště svého kraje. Má velký význam pro vaše zdraví, pro rostlinstvo, živočišstvo a také náš život závisí na podnebí. Naše potraviny a oděv pocházejí často z dalekých zemí. I když třeba nebudete obchodníky, chcete zajisté vědět, odkud a kterými cestami se k nám různé věci dostaly. Čtete v novinách a knihách o cizích zemích, a proto potřebujete vědět, kde jsou a jak v nich lidé žijí.“

„Nejdůležitějším dílem světa je pro nás Evropa, kde žijeme se svými sousedy. Poznáte, že vše dobré i zlé v Evropě má velký význam i pro nás. Proto chceme znát ten díl světa, s nímž jsme tak úzce spjati. A ze světa zajisté se rádi vrátíte domů. Československá republika, země, kde strávíte většinu života, zaslouží, abyste ji znali. Když budete mít celkový rozhled po světě, budete ji moci srovnávat s jinými zeměmi a lépe oceníte její dobré stránky. Ale nebude na škodu, když také poznáte, čím byla někde v cizině předstížena a v čem potřebuje náš domov, abyste pomáhali jeho rozkvětu.“

2. Z rozsáhlých území naší zeměkoule zabírá Československá republika jen jednu tisícinu veškeré souše. Ale projedete-li tuto zemi od nejzápadnějšího konce k nejvýchodnějšímu rychlíkem asi za 22 hodin, vykonáte cestu skoro 1050 km a uvidíte pestrý přírodní film, který vás překvapí. Na této cestě se vystřídají před vašimi očima hory i nížiny, úzká údolí i široké úrodné roviny, obdělaná pole i lesy a pastviny, výstavná města a prosté vesničky s dřevěnými chaloupkami, staré hrady a zámky a moderní továrny s vysokými komíny. A všude je tato země pilnou rukou lidskou obdělána, zveleběna a zužitkována. Zřídka najdete takovou zemi, kde je každá píď půdy zúrodněna jako zde. Tato tisícina souše je náš domov.“

3. Průmysl je různý podle rozličných zeměpisných podmínek. Ačkoliv přírodní podmínky v průmyslové výrobě ustupují do pozadí, přece je průmysl velmi nestejně rozdělen. V polárních krajinách je nedostatek surovin i hnací síly, krajiny tyto nejsou zalidněny a není tam tedy ani poptávky po zboží. Proto tam také není průmyslu. Ale ani tropické krajiny nemají průmyslových oblastí. Nepříznivé podnebí, zvláště veliké horko a vlhký vzduch snižují výkonnost a zdravotní stav dělnictva; také stroje se kazí. A přece je v tropických krajinách jedna příznivá podmínka — hojnost surovin. To nutká Evropany, aby se pokusili i v tropických krajinách zřizovat průmyslové podniky. Tato snaha je však teprve v počátcích. A tak nejvýhodnější podmínky jsou v mírných pásmech, zvláště v severním, který bychom mohli nazvat pásmem průmyslovým. Ale ani tam nemají všechny země stejně vyvinutý průmysl. Kde bylo dostatek uhlí a surovin, vyvinula se rozsáhlá průmyslová výroba ve velkém, jako např. ve Velké Británii a východní části USA. Oba státy se rozkládají u Atlantického oceánu a mají výhodné spojení po moři, po splavných řekách i průplavech. Byly a jsou dodnes v průmyslové výrobě první ve světě.“

„Průmysl je rozdílný také podle stupně vzdělanosti. Rozvoji průmyslu brání nízký stav vzdělanosti, špatné dopravní prostředky, nízká úroveň obyvatelstva, a proto malá spotřeba zboží. U primitivních národů, např. v Africe a Austrálii si dosud každý zhotovuje potřebné předměty sám a ručně. Lidé nemají velkých potřeb a zhotovené věci jsou neumělé. Ale již i tam dochází k dělbě práce, při níž některé rodiny, vesnice nebo kmeny se věnují hlavně určité výrobě, např. hrnčířství nebo zpracování kovů. Ale i v některých zemědělských krajinách, např. v Jugoslávii, Rumunsku, Bulharsku, si lidé vykonávají řemeslné práce sami. Kupují jen výrobky, jichž výroba je obtížnější, anebo které jsou levnější, než kdyby je sami dělali. Při malé spotřebě je malá poptávka, a proto průmyslová výroba je tam malá.“ (Potud citujem Hanuse-Drástovou.)

Takový mnohostranný zájem o průmysl je tím záslužnější, že naši universitní zeměpisci nevěnovali v té době tomuto nejdůležitějšímu hospodářskému odvětví

téměř žádnou pozornost. Tu přecházíme již ke druhé části svého článku, tedy k otázce, jak geografie přispívala k rozvoji socialistické ekonomiky našeho státu. Jde o to, které vědecké výsledky geografie mohly ovlivnit hospodářsko-politická rozhodnutí plánovacích orgánů. Konstatujeme hned na počátku, že pro takové úkoly hospodářské neměla většina našich geografických odborníků speciální přípravu, teprve až od let padesátých. V kapitalistickém období se na našich universitách hospodářská geografie vlastně nepřednášela a geografické spisy orientované hospodářsky byly výjimkou. V geografii tehdy převládala koncepce přírodovědecká a za nevhodnější předmět regionální monografie se pokládaly oblasti, v jejímž hospodářství je převaha přírodních faktorů ještě dobře viditelná (V. Dvorský 1906). Ale zakladatel naší hospodářské geografie byl příliš vědecky založen, než aby se dal omezovat takovým pojetím. I když po vzoru francouzském (J. Brunhes) si zvolil za předmět monografie malou odlehlou oblast v Julských Alpách, přece jen se zajímal o její hospodářské spojení s oblastmi více pokročilými, třeba i velmi vzdálenými. Ekonomický zájem Dvorského byl tak vyspělý, že vedle výroby sledoval i potřebu zboží a prohlašoval, že hospodářská geografie má zjišťovat nejen to, co je, ale i to, co by mělo být. Takové politické pojetí jej vedlo k vědecké kritice současných hospodářských projektů, jejíž významným dokladem je jeho poslední článek v našem časopise kritizující projekt dunajsko-oderského průplavu (1926).

Vědecká činnost prof. Dvorského nenašla mnoho následovníků. Z vysokoškolských učitelů jen dva šli za jeho příkladem, ale nikoli do všech důsledků. Jiří Král si zvolil za předmět svých studií (1923—1936) rovněž malé a odlehlé oblasti s nízkou úrovní hospodářství, ale o jejich spojení s pokročilejšími oblastmi se již nezajímal. Jeho dvojdílná učebnice hospodářského zeměpisu (1941) byla sice pokročilá v tom, že věnovala pozornost i působení člověka na geografické prostředí, ale nejdůležitější hospodářské odvětví, tedy průmysl, zůstávalo mimo jeho zájem. Jedině Jan Hromádka postupně rozšiřoval svůj vědecký zájem na složitější hospodářské poměry. Už ve své monografii o Oravě (1934) sleduje nejen druh a objem zemědělské výroby, ale i její efektivitu, a nakonec podává důkladnou monografii velkoměsta, v níž sleduje i vztahy dopravní a obchodní, nevyhýbaje se ani kritice vládní hospodářské politiky (1935).

Všestranný zájem o hospodářské poměry prokázal již dříve. V. Dědina ve svém spise o Slovenském Krušnohoří a Středohoří (1922) a o Karpatském Pobečví (1923). Byl prvním českým geografem, který vypracoval návrh regionálního členění státu zaměřený na územní uspořádání státní administrativy. Největší předválečná učebnice zeměpisu Československa (F. Koláček 1934) věnovala však jen velmi málo pozornosti hospodářskému životu (7 stran je věnováno zemědělství, 4 strany nerostnému bohatství, z čehož 1 strana pojednává o léčebných pramenech, a 4 a půl strany o průmyslu, z čehož jen půl strany připadá na strojírenství).

Vidíme tedy, že naše předválečná geografie si velmi málo všimla konkrétních souvislostí mezi geografickým prostředím a současným hospodářstvím. V kapitalistických poměrech nebylo podnětů k praktické aplikaci geografie a z československých zeměpisců se jich jen málo připravovalo na socialistickou budoucnost. Na našem největším geografickém díle té doby, jež mělo i praktický význam pro hospodářskou politiku, „Atlase republiky Československé 1936“, se podíleli jen dva čeští geografové (K. Malík a K. Kuchař), nepočítáme-li redakční účast V. Šembery.

Souvisí s povahou tehdejšího universitního studia, že první příspěvky geografie k hospodářsko-politickým opatřením se týkaly poměrů fyzicko-geografických a pocházely z university brněnské. Zajisté proto, že na její katedře pěstovaná fyzická

geografie byla více ovládána komplexním pojetím než na universitě pražské. Byl to brněnský profesor, F. Vitásek, který vydal vysokoškolskou učebnici zahrnující všechny obory fyzického zeměpisu, a byl to jeho žák Jan Krejčí, pozdější vedoucí katedry, který první z našich geografů spolupracoval s technickou praxí, a to hlavně v oboru zakládání staveb a vodního hospodářství.

Brzy se ukázalo, že spolupráce s geografy může zabránit velkým ztrátám materiálovým i provozním, a že je výhodnější než spolupráce s odborníky úzce specializovanými, tedy s geology nebo meteorology. Např. kvalita základových púd nezávisí jenom na jejich geologickém a petrologickém složení, ale i na poměrech geomorfologických a na režimu podzemní vody, který opět závisí na podmínkách klimatických apod. Rovněž při vyhledávání vodních zdrojů má vedle výzkumů geologických podstatný význam i analýza geomorfologická a studium poměrů klimatických, které ovlivňují stálost požadovaného množství vody.

Uvedeme jenom významnější díla mnoha technických staveb, při jejichž projekci se uplatnila spolupráce s brněnskou geografickou katedrou, resp. s jejími absolventy působícími již v technické praxi. V oboru vodního hospodářství jde o skupinové vodovody Gottwaldov, Uherské Hradiště, Svit, Židlochovice, Hustopeče, Veselí na Moravě, Bzenec, Velké Pavlovice, Lanžhot, Miroslav, Ivančice, Boskovic — Jedovnice, Kojetín — Dub, Krnov, Lučenec, Filakovo a řada jiných. Z této spolupráce vzešly i nové výzkumné metody, jako např. metody hydrologické prognózy. Nemenší význam mají výzkumy prováděné pro velké projekty (dosud nerealizované), např. vodní dílo Nagymaros, nebo výzkum hlubinných vod v uhelné oblasti karvinské, přihlížející také k deformaci reliéfu.

Výzkumy základových púd, které byly většinou spojeny s výzkumem podzemních vod, se týkaly mnoha velkých průmyslových staveb (v Mokré u Brna, v Olomouci, Hulíně, Kunovicích, Hodoníně, Velké nad Veličkou, Kyjově, Hranicích, Valašském Meziříčí, Rožnově, Havlíčkově Brodě, Chlumu u Třeboně, Táboře, Strakoncích, Mělníku, Teplicích, Mostě, Žatci, Nové Roli, Nejdku, Bratislavě, Trnavě, Nových Zámcích, Štúrovu, Topolčanech, Zvolenu, Banské Bystrici, Žilíně, Rimavské Sobotě, Humenném), stavby celých sídlišť (3 v Brně, v Kuřimi, Kroměříží, Náměšti nad Oslavou, Vsetíně, Valašském Meziříčí a Žiaru nad Hronom), stavby obchodních domů nebo veletržních budov (v Brně, Praze, Hradci Králové, Liberci, Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Karvině, Bratislavě a Košicích), stavby hotelů (v Brně, Praze, Špindlerově Mlýně, Harrachově, Bratislavě, Popradu, na Štrbském Plese, v Košicích a na Dukle), stavby kanalizační čistírny v Praze, úpravný vody v Luhačovicích, stability území v trasách komunikací (jihomoravský úsek dálnice, přeložka u hranic, stavby mostů přes Moravu, Svratku, Váh, Ipel a Torysu, sanace sesuvných terénů u Frenštátu, Trince a Maršova, jakož i vymezení chráněných krajinných oblastí v Beskydech a v Hrubém Jeseníku.

Z výzkumných prací pražské katedry fyzické geografie měla pro hospodářské plánování a technické projekty největší význam podrobná geomorfologická mapování. Jinak se vědecká práce katedry zaměřovala hlavně na výzkum říčních teras v Čechách, přičemž často byla objevena výhodná ložiska šterkopísků — tedy materiálu v Čechách stále vzácnějšího, protože se rychle zvyšuje jeho potřeba.

Na rozdíl od katedry brněnské se výzkumy pražské katedry hospodářské geografie týkaly vždy větších celků a většinou sledovaly všechny složky geografického prostředí i poměry demografické, protože měly být podkladem pro racionální rozmístění veřejných investic všeho druhu. První příspěvek katedry pro plánovací orgány byl sice tematicky jednodušší, a to vymezení tzv. újezdů, ale zabíral celé území Čech. Komplexně orientované výzkumy, sloužící k prohloubení a zpřesnění

územních plánů, se týkaly rajónů: Pardubice, Most, Sokolovo, Žitný ostrov, Banská Bystrica — Zvolen, Revúca, Vysoké Tatry (zde ve spolupráci s geografickou katedrou bratislavskou). Speciální výzkumy se týkaly chmelařské oblasti žatecké, obnovy rybníkářství v Ústeckém kraji, problému převedení pracovních sil do tamního zemědělství, znečištění toků průmyslovými odpadními vodami v hnědouhelném revíru, vlivu lesní těžby na erozi půdy v Hrubém Jeseníku, rozmístění lnářského průmyslu vzhledem k produkčním oblastem lnu, výskytu a zemědělského využití vápenců v Jihočeském kraji, geografických podmínek pro pěstování teplomilných rostlin na jižní Moravě, vymezení urbanizovaného území Prahy a Pardubic, zvláště podrobně byla sledována krajinná ekologie oblasti Chabařovice — Ústí nad Labem s návrhem optimálního řešení. Jako podklad pro přestavbu sídelní struktury byl sledován význam dopravy pro funkci středisek v oblastech Mníšek pod Brdy, Uhlířské Janovice, Mladá Boleslav a České Budějovice. Podíl katedry na státním výzkumném úkolu III-O se týkal středoechovské prostoru a byl zaměřen na podrobný rozbor a hodnocení jeho přírodních, demografických a ekonomických podmínek. Poprvé tu byla sledována i výrobní kooperace několika velkých průmyslových závodů. Byla vymezena a zhodnocena oblast představující rekreační zázemí Prahy.

Některé menší geografické katedry provedly speciální výzkum nedosídlených oblastí, a to olomoucká (Osoblažsko a Hrubý Jeseník) a katedra Vysoké školy ekonomické (Toužimsko).

V posledních letech se poměrně nejvíce geografických výzkumů provedlo v nově zřízeném Geografickém ústavu ČSAV, jehož vědečtí pracovníci — na rozdíl od vysokoškolských — nebyli zatíženi povinnostmi pedagogickými. Tyto výzkumy zasahovaly do všech oborů geografie, a to od podrobného geomorfologického mapování (oblast Jihlavy a Polné) až ke komplexnímu výzkumu určité oblasti. Uvedeme zde jenom nejvýznamnější ze sledovaných problémů, pokud se přímo týkaly hospodářského plánování nebo technické praxe: možnosti těžby žáruvzdorných jílovců v jímacím pásmu brněnského vodovodu, vývoj břehů přehradních nádrží na Svratce a Oravě, geomorfologický výzkum pro stavbu dvou eketráren v Beskydech a Jeseníkách, mezoklima některých větších měst (Brna, Gottwaldova, Jihlavy aj.) mezoklimatická mapa Jihomoravského kraje, vliv denudace na biocenózy v povodí Desné, hydrologie Křtinského potoka, negativní vlivy melioračních úprav v povodí Hostěnického potoka, územní důsledky dálnice v úseku Humpolec — Měřín, dojíždění do zaměstnání do 121 středisek, imigrační rajóny měst s více než s 10 000 obyvateli v Českých zemích, prognóza pracovních zdrojů v městě Brně, vymezení urbanizovaného území Brna a Ústí nad Labem, průmysl v zájmovém území dálnice Brno — Kojetín, vymezení průmyslových oblastí Severomoravského kraje, optimální skladba průmyslu Východočeského kraje vzhledem k zaměstnanosti, problémy industrializace Jihomoravského kraje, potřeba a skladování paliv v Brně a severočeském uhelném revíru, podklady pro racionalizaci státní správy, komplexní výzkum stagnující oblasti sedlčanské, průmyslové oblasti Příbor — Kopřivnice, zájmového území přehrady na Dyji (Nové Mlýny), jakož i poklady pro zřízení chráněných krajinných oblastí Moravského krasu a Žďárských vrchů.

Zaznamenali jsme tu, jak se naši geografové na vědeckovýzkumných pracovištích podíleli na přípravách technických projektů nebo územních plánů. Ale na rozvoj socialistické ekonomiky může geografie také nepřímo působit, a to svým pedagogickým vlivem ve školách. Svým líčením odvěkého a těžkého zápasu lidí s přírodními podmínkami může pěstovat úctu k pracujícímu lidu a čínorodý zájem na zvelebení vlasti.